

Разговор са преосвећеним епископом Атанасијем (Јевтићем)

ХРИСТОС ЈЕ МЕРИЛО ЗА ЦРКВУ

- Владико, интересује нас читање тропара трећег часа на Божанској литургији за време Евхаристијског канона. Ми знамо да у разним Црквама постоје различите традиције. Да ли се тропар трећег часа за време Божанске литургије чита у Српској цркви?

- Тропари трећег часа постоје у Српској цркви. У својој епархији, док сам био главни епископ, нисам га читао, а шта сада ради нови епископ - не знам. Ја га не читам. Овај тропар је укључен у 16. веку. Ја га понекад изговарам када га читају други епископи, али то није суштина ствари. Углавном га читам као посебну молитву, ако бих тако могао да кажем. Рецимо, за време молитве на Великом входу на Херувимској, чита се 50. псалом, али то нигде не пише, једноставно је таква пракса. Или пак, трипут читање: “Боже, милостив буди мени грешноме!”, овога такође нема у службенику.

Чуо сам од о. Георгија Флоровског, о. Александра Шмемана, да су по освећењу Дарова у себи говорили: “Ако ко не љуби Господа Исуса Христа да буде проклет, маран ата!” То је из ранохришћанске литургије, узето од апостола Павла на крају Прве посланице Коринћанима (16, 22), (Гал. 1,8.9.). Тако је и отац Јован Кронштатски допуњавао своје молитве за време литургије.

Али, сада, да би се избегле несугласице, добро би било да постоји саборно решење у вези с тим. Није добро што се тога придржавају само Словени. За то нас је питао хиландарски игуман отац Никанор - познато је да су монаси са Атоса веома строги што се тиче редоследа, и када су видели како се у српском или руском манастиру чита молитва трећег часа, то им се никако није допало. Питали су: “Зар ви не знате историју свега тога?” Отац Кипријан Керн је јасно писао да су то увели против избацавања епиклезиса (зазивање Духа Светога, нап. прев.) у Римској цркви.

Мислим да не грешим на том плану. Ја нисам самовољан, али такве ствари су сасвим очигледне. Када сам био главни епископ и видео да тропар трећег часа већина мојих свештеника чита, нисам их дирао - нека читају ако су навикли. Био сам сведок када је наш патријарх Павле за то питао Свјатјејсег Алексија, а он је одговорио: “Не”, и наш Патријарх то уважава.

- Какав је Ваш став према катехизацији пре крштења? Како је решено питање катехизације у Српској цркви?

- У Српској цркви, нажалост, стање је по том питању прилично хаотично. Код нас се врло мало прибегава катехизацији (поучавању кандидата за крштење, нап. прев.) - то није добро. У овом тренутку једва да је могуће успоставити цео тај редослед катехумена: оних који се кају, који су тек мало у вери, итд. То је, наравно, била добра пракса. Јасно је да постоји жеља да се то успостави, али, тешко да је то могуће.

Веома је важно привући човека како би он ушао у живот Цркве и даље наставио своју катехизацију, која се у многим случајевима и не завршава крштењем. Код св. Кирила Јерусалимског о томе се јасно говори. Ја сам служио у Атини, у Руској цркви. Испочетка су долазили млади - Руса је било мало, углавном Грци. И појавио се велики проблем: шта рећи младом човеку? “Не иди у биоскоп, не иди у позориште, не иди ту и ту”, ја то нисам говорио, покушао сам да урадим тако да се код младог човека појави велика потреба за хришћанским

животом, а правац подвига Сам Господ ће му показати. Ако седиш поред телевизора и гледаш емисију, у таквој ситуацији је немогуће бити у молитви. Ако хоћеш да се молиш - сам искључи телевизор. А ако ти ја кажем: “Не гледај телевизор, не гледај неприличне снимке...”, на тај начин нећу постићи много. Да би човек озбиљно почео да живи црквеним животом, а затим да га тако и настави, неопходно је да се уведе катехизација.

С једне стране, лако и брзо крстити некога може да буде опасно. Ипак је боље поступити по примеру светих Отаца, који су говорили о томе да је боље крстити дечака него га пустити Сараценима или неким другим антихришћанима. Боље је крстити, јер је такво време: може да погине, може да умре. Наш живот је увек у Божјим рукама, али, рецимо, у Грчкој несрећним случајем погине велики број људи. Не мислим само на аутомобилске несреће, већ и на друге случајеве. Уопште, не треба сувише одлагати крштење, али, потребно је ићи и уским путем, мудрим, царским. Међутим, ми смо склони да идемо или у једну или у другу крајност. Потребно је и једно и друго уважавати - и прво треба радити, и друго не остављати.

Посебно је важно бити проницљив у разговору са човеком - мора да се схвати стање његове душе, његово расположење, како би се, уз Божју помоћ, њему могло помоћи. Без тога је опасно формално решење проблема. Дешавало се да су се неки од западних хришћана крстили и постали православни, а онда су, видевши застој у Цркви, отишли. То се дешава - и због демонског кушања, и због недостатка нашег рада, као и пастирског старања.

Наравно, у многим ситуацијама код нас - судећи по свему, и код вас - догађа се да на брзину крстимо човека без претходне катехизације и припреме, а и без даље бриге о њему. У пастирском раду треба верног човека приближавати Христу.

Код Срба, по мом мишљењу, ситуација је много лошија. Постоји проблем са свештеницима, који раде рутински, по инерцији; како је рекао Господ, раде као “најамници” (Јн. 10, 12,13). Код Руса, вероватно, тај проблем није тако велики. Понекад се дешава да свештеник служи готово само због тога да би издржавао своју породицу. Каже: “Ја имам породицу, сада мој син треба да иде у школу, повећајте ми парохију, мој син мора да учи...” Ако тако постави проблем, то значи да је за њега служење Цркви - само обезбеђивање новца, да би издржавао своју породицу. И то се дешава.

Уопште узев, за велики број новокрштених некако испадне као да су баш они, који су недавно пришли Цркви, на неки начин привилеговани, док су хришћани који су свој крст носили и за време комунизма понекад чак и повређени због новокрштених. Посебну одговорност носимо и ми, али то је и њихова слабост - као код старијег сина када се вратио блудни син. Тако да постоји и та страна проблема. На том плану нас увек чека велики посао.

- Владико, Ви сте студирали и предавали на богословским факултетима у разним земљама. Где се, по Вашем мишљењу, одржавају најквалитетнија предавања и у којој земљи је највиши степен богословске науке?

- Ја сам студирао у Србији, у Грчкој. На Халки сам био само пет месеци - ту је избио проблем, Турци су хтели да затворе Халку, тако да је у односу на Халку тешко било шта рећи. У целини, образовање у Константинопољу било је по узору на руске академије. Признатије богословије ту није било. У Грчкој су школе државне, међутим, теолози су веома добри. Истина, постоји и супарништво међу теолозима. У целини, живот је динамичан, теологија тамо постоји, али није увек академска - понекад је чак боље у школама. Теологија је тамо у великом успону, снажном, али и ту постоји много опасности и сложености. На Атосу има много образованих људи. У светогорским манастирима: Филотеју, Симонопетри, Григоријату, Ватопеду, Ивиرونу (где има по 50-80 монаха) људи су већ прилично образовани, међу њима има и теолога, у

осталим манастирима такође... Неки пишу, неки почињу. У целини, такав развој је присутан свуда и шири се. Митрополит Јован Пергамски (Зизиулас) ми је рекао да у Русији постоје млади теолози који ће за десет година све нас да превазиђу. Десет година је прошло, ја нисам видео да су превазишли конкретно њега - то је било његово смирење; он је веома добар теолог, поседује ширину, динамичан, веома добро познаје Оце, али све време тражи дијалог са савременом мисионарском организацијом... Он је, такође, добар философ, њему то иде, он је одличан ученик Флоровског, ја му верујем, иако се не слажем у свему са њим. Такви теолози су, наравно, потребни; то је велики човек. У патристици, отворено ћу рећи, он је направио корак више од Флоровског. Ево, он је овако говорио - никада се не сме рећи да постоји правац којим неко управља, зато што је то увек откривење Духа Светога.

Има у Француској младих теолога, као на пример, Француз Жан Клод Ларсе. За годину-две, постаће српски свештеник, он је у Српској цркви. Издао је одличне књиге. Затим, владика Калист је веома добар, велики теолог.

У Америци је, после познатих отаца - Флоровског, Шмемана, Мејендорфа, теологија мало ослабила. Тамо их је мало. Светосергијевски институт такође је ослабио, али шта да се ради? Како Флоровски каже: "У историји Цркве постоје и успони и падови." Постоје православни хришћани који мисле да, ето, долази ера Православља, да ће Света Софија бити наша, православна, итд. Није ли то мало утопистичко размишљање, али то не значи да ми не треба да радимо.

У Руској цркви ја видим успон, зато сам, између осталог, и допутовао, не само због ваше љубави, већ и због тога да бих мало видео, мало осетио. У Руској цркви постоји живи живот. Ако то понекад и буде привидно, ипак је ту живот. Међутим, постоје наслеђени проблеми, а и нови - па, демон нас неће оставити на миру!

Ево шта ћу Вам рећи о теолошком образовању. Где је боље? Свуда. По мом мишљењу, Грчка и Русија тренутно се налазе на првом месту. Срби нешто раде, наравно, за сада са владиком Амфилохијем. Има ту и младих, али - видећемо. На Западу је различито.

Посебно је важно да се вратимо традицији светих Отаца. Вама је много лакше, код Вас су многи свети Оци преведени, ви свете Оце читате на руском преводу. Срби то немају. Ја сам почео да читам свете Оце на руском преводу. Мало, врло мало смо тога имали. Сада је већ доста преведено и идемо даље. Да ли је без светих Отаца могуће обнављање теологије? Међутим, не треба да се ограничавамо само на читање. Не значи да је добар познавалац и теолог онај ко је читао много књига... Нама је неопходна Божја благодат и живот. Свети Григорије Палама молио се Светој Богородици - он је био лош ученик када је учио. А молио се овако: "Просветли моју таму!", и молитва му је услишена и постао је велики богослов. Дај, Боже, и вама да можете да учите, али увек са духовним животом. Како је говорио митрополит Филарет, живот све време сведочи, тако да ће Бог дати према срцу, смирењу, труду, борби, према подвигу. То се не даје одмах, не треба тако брзо... У школама, на академијама, у већини случајева треба да се заврши година. Потребно је да се дају испити, потребно је знати оно што је на програму. Али, програм се никада не испуни, а ако се чак и испуни - да ли је то резултат? Неопходно је образовање.

Човечји живот је такав да мораш да будеш опрезан, трудољубив, потребан је подвиг. У целини, ништа се не даје тек тако, једноставно. Слава Богу! Како су говорили свети Оци: "Наивне Адаме Господ више не прима у рај." Потребно је да се поднесе велики подвиг. Али, теологија је потребна, драги моји, не заборавите, теологија је неопходна. Али, каква теологија, свакако не апстрактна, тако што би неко само књиге читао па постао мудрац. Свети Максим говори о томе шта значи теологија. Бог је рекао Адаму: обрађуј земљу и храни се хлебом са

земље. То је наше биће - душа и тело. То је наша земља. Ради за себе, обрађуј за себе, да би јео хлеб насупни - тако каже свети Максим.

- Владико, наша Црква упозорава на оно што се код нас зове лични број пореског обвезника, а код вас социјални број, итд. Ми знамо да је код Грка било сличних проблема.

- Ја сам разговарао са грчким стручњацима. Никаквих тајни у тим бројевима нема и никаквог демонизма. До тога се може доћи тако што је потребно да се избаци целокупна техника, компјутери, и све остало. У Грчкој је био постављен проблем да се у пасошима и личним картама наведе припадност Православљу као религији. У овом тренутку та прича није завршена. Лични бројеви - то је нешто сасвим друго.

Ми морамо да штитимо личну слободу човечје свести. Треба истински штитити слободу човека, како унутрашњу тако и спољашњу. Наравно, потребна је и гаранција личног живота човека. Не сме све да се износи на длану, не сме се мешати у породични живот као што је радила ЦК (совјетска тајна полиција, нап. прев.). То, вероватно, у Америци ради ЦИА, меша се директно у приватни живот људи. То је исто као када бисмо ми, хришћани, откривали грехе једни другима и износили их у јавност. У Европи постоји тенденција, и уопште, у слабом човеку постоји тенденција ка томе. Неопходно је да се Црква, колико год може, са тим избори.

Ако посматрамо реално ствари, да ли Црква може да избегне обавезна правила и норме масовне регистрације? Мислим да то није наша ствар. У Грчкој су и они, нема их баш много, који су почели да говоре да је то број антихриста - 666, и да ће овај број свима бити утиснут. Значи, то ће печат антихриста да буде на нама... Али, ја мислим да су то бесмислице. Зар би нас демон на тај начин саблажњавао - преко компјутера, преко бројева? То је сувише примитивно. Међутим, нама може да се деси још гора ствар - што дубље и јаче губимо осећања, демону шире отварамо врата. Он може дубље да делује. Ето, рецимо, одобрава се све што се ради с Бин Ладеном. И Буш нас води ка тој смешној супротности: или с Америком или с Бин Ладеном. А ја нећу ни са Бин Ладеном, ни са Америком! Нека ме оставе! Није ми ни до њих, ни до Бин Ладена! Кажу: "А, па ви сте за тероризам." Ја нисам за тероризам. Али, зар су у Авганистану само терористи, ти који пате и гину од најужаснијих америчких бомби? То, уствари, страда јадни народ. Зашто страда народ у Ираку? Само због Садама. Страда цео народ. А шта то Американци имају са ирачким народом?

Морамо да будемо опрезни, морамо да будемо пажљиви, но треба отворених очију посматрати живот, морамо према свему да се односимо реалистично. Ако сутра почну да ме контролишу - ја нећу моћи да отпутујем, на пример, у Шведску или неку земљу, па шта? Они могу да уведу међународни полицијски систем, преко Шенгенског споразума могу да контролишу улазак и излазак, могу да кажу да је, на пример, руски Патријарх опасан и да му нареде да се врати.

У Грчкој је Црква поставила питање да се у пасоше унесе реч "православни". Црква је сакупила три милиона потписа да би добила у пасошима ознаку о православној веросповести, а држава је то игнорисала. А видите, то је половина становништва које има право гласа! Ту се налазе људи, којима су платили из иностранства, како би се показало да су Грци неправославни.

Многи људи у Православљу имају склоност ка томе да лако направе раскол међу собом. Али, не воде рачуна о томе да се тако губи саборни дух, да Дух Свети тада не силази на разједињен народ. Он силази код свих, али немогуће је разделити Свети Дух, и немогуће га је "приватизовати". На Атонској гори постоје зилоти. Они су на манастиру написали:

“Православље или смрт!” То је на црној застави и - “Православље или смрт!” Зашто то? И чак су донели бензин да, ако их неко силом буде терао, запале манастир. То су фанатици - то није вера. Али, њих је мало, и то није карактеристично за Атос. Има много светих отаца на Атосу, има људи који живе прави духовни живот, то је живи живот.

Немогуће је живот тако поједноставити да све буде без проблема и без саблажњавања. “Тешко свијету од саблазни”, тако је рекао Спаситељ (Мт. 18, 7) и у историји је то тако. Али, не треба се бојати саблазни, “јер је потребно да дођу саблазни; али тешко оном човјеку кроз кога долази саблазан” (Мт.18, 7), као и оном који је подржава, саблажњавајући друге. Велика одговорност за то увек постоји, међутим, никада не треба да се намеће своје мерило, да неко одређује себе као меру, као канон.

Сећам се да су ми причали како су се старице у Петрограду љутиле на митрополита Никодима. И ништа, Никодим је био онакав какав је био. Он није мерило за Цркву, као што сада нисам мерило ја, или неко други. Христос је мерило за Цркву. Не треба да се плашимо, али треба да стражимо да се душа не саблажњава - ето у чему је проблем! Ја нисам против зилота. Бог је сведок. И те дипломате које се баве црквеном политиком, или пак светском, и уопште људи од великог значаја, заборављају да је њихова ревност као хришћана такође потребна. Тело Цркве се увек штитило својим верницима, међутим, на челу верника су увек били њихови пастири. Пастири су свештеници, владике, где је најважнија сопствена црквена организација. Канон Цркве - такође је светиња. Међутим, ако се одреди икономија, ако је нешто потребно да се уради из нужде, па и када се преступи канон, то је искључиво ради спасења људи, а не само да би се кршили канони... Не треба их се држати слепо, формалистички. Сваки канон - да ли треба увек да буде догма? Видите шта се десило са Грцима, поштоваоцима старог стила, јадни - хтели су пошто-пото да сачувају стари стил, али тада се догодило велико зло - већ су се поделили на пет делова. Није добро што је промењен стил, али нема у календару догме. Јерусалимска патријаршија, Руска патријаршија, Српска, Синајска, Атонска, чувају календар, и шта... Отац Јустин, мој духовни отац, био је такав човек да је за сваку реч канона био спреман да умре, али чак и у то време, да би се спасила макар и једна душа, морао се жртвовати ма који канон... То је слобода Отаца.

Постоји акривија Цркве, постоји икономија, али, то одређује Дух Свети и Он има коначну реч - као Утешитељ Цркве. Када је потребна икономија (снисхођење, нап. прев.), а када акривија (строга држање канона)? У Цркви не сме да се негира ни једно ни друго. Свети Симеон Нови Богослов каже да је у Цркви много дарова, али прави знак за свакога је онај када један знак признаје други. На пример, ја волим молитву, ти волиш милостињу, онај је активиста, онај проповедник, други штампа књиге, онај је богослов, а овај је обичан радник, један више воли богослужење, други више воли хуманитарну делатност - све су то дарови Духа Светога, све је то потребно Цркви. Али одређи се једнога и рећи - ето, ја сам тако добар молитвеник, ја ревнујем, а он је безбрижан, незаинтересован... Има ли таквих? У Цркви има свакаквих. То је као њива Господња на којој нису само пшеница и летина. Господ неће одмах да је очисти.

У 2. и 3. веку у Цркви се појавио покрет под називом монтанисти. Много зла су наносили Цркви. Тертулијан је био велики теолог, касније је пресао монтанистима. Светогорци кажу: постоје зилоти - то је добро, а постоје “зуроти” - то су они који су сасвим отишли... Постојали су и катарии. Они су говорили: “Ми смо - чисти!” Григорије Богослов каже да су они дозвољавали покајање само на крају живота. Било је и других, разних...

У Цркви су били разни покрети, и данас је велики притисак, али ја се тога не плашим. По мом мишљењу, то је нормално. Има неких епископа који кажу: “Ево, код нас је дошао зилот с Атоса и узнемирава народ!” Па, нека. Ко хоће да га слуша, нека га слуша. Ја ћу о томе да

причам, а ко хоће да чује, он ће да чује. А тај зилот је отишао са Атоса да би спасио друге, а не, првенствено, да спаси себе. Прво што је урадио - то је његова непослушност. Неки зилоти с Атоса су се чак поново крстили, као да нису крштени. То је такво непознавање Цркве, саборности Цркве... Неопходно је да се сачува саборност са свима, са свима Светима, а пре свега у свом срцу, затим у својој кући, у својој парохији, свом манастиру, својој епархији, својој Цркви, у целом свету. Саборност Православља - то значи слушати мишљење свих Отаца, не само аскета - па макар они били и свети, не само мученика. Може се рећи: "Будимо сви мученици!" А шта ће бити са слабима који то не могу да издрже? То је такође саблазан. Или, хајде да народу само проповедамо Свето Писмо. А шта је Свето Писмо? Протестанти су од њега направили идола, па се формирало више од 300 секти. Али Свето Писмо није криво за то.

- Како да се боримо када нас напушта ревност после неколико година монаштва?

- Једна искусна монахиња ми је једном рекла: "Брате, сети се својих првих дана и увек се тамо враћај." Или, како су Оци говорили: ти још ниси поставио начело за своје спасење. Зато је потребно да се поново, и поново враћаш у свом животу. Пре свега молитвом и искреним самопрекором без комплекса. Руси имају склоност ка сопственом мучењу, просто сами себи наметну терет на душу - то је јасно приказао Достојевски. То није добро.

Понекад је потребно себи опростити, рекао је неко од Руса, потребно је понекад опростити својој души. Увек се сетите речи Јована Богослова: "Децо моја, ако вас ваше срце упозорава, или вам суди, знајте да је Бог виши од вашег срца." Наш критеријум није наше срце, није наша савест. То је Бог, и молите се Богу: "Господе, уђи у мене!", искрено, дубоко, и Бог ће помоћи. Али, ако Он очекује ваше трпљење, онда треба трпети - трпи, козаке, постаћеш атаман! Трпљење је потребно. "Трпећи спознао сам Господа", то је рекао пророк Илија. "Трпљењем својим спасавајте душе своје" (Лк. 21, 19).

Трпљење је страшна снага, моћ. Потребно је Господа чекати, наду не губити. Отац Јустин је рекао: "Бити са Господом уздахом, сузом, жељом, уздисати срцем." И ако тога има, знаци, и Дух Свети је у нама. Он нас никада неће оставити. Слава Богу, Њему, Духу Светоме!

Никада не дозволите себи да таштина и незнађе буду у истој равни са вером и надом. Никакав грех, никаква ситуација не може да се мери са Божанском милошћу и Божанском љубављу. Када су сетни и тужни, Срби кажу: "Удри бригу на весеље", што значи - све то одбаци и буди расположен. То једна пословица у српској литератури.

- Владико, како Ви из стране земље, у овом тренутку, видите процесе који се догађају у Руској цркви?

- Ја, истину говорећи, не могу са сигурношћу да тврдим да знам праву истину о Русији; ја нисам пуно путовао, али руски народ познајем одавно, а и Русе у иностранству. Служио сам у Руској цркви у Атини, затим у Паризу четири године. Са великим интересовањем увек читам ваше часописе и тако добијам информације. Код нас долазе руски грађани и ми долазимо код вас. Мислим, да се Руска црква одавно већ налази у обнављајућем животном пулсу. То је право хришћанско деловање - лик Божји се обнавља у нама, обнавља се вера; "да се обнављате духом ума својега", каже апостол Павле (Еф. 4, 23). То није "обнављање" које прелази у јерес. То је оживљавање о коме Апостол каже: "Духа не гасите!" (1. Сол. 5, 19). Дух гори, али треба јаче да разгори, морамо да га оживимо. То је обнављање живота, обнављање ума. "И да се обновите духом ума својега", каже апостол Павле (Еф. 4, 23).

Руски народ је, после страдања, захваљујући мученицима, који се пред Богом моле за нас, добио снагу - преживело је Православље. На Западу се с подсмехом говорило: “Ма каква је то Руска црква, само се бабе тамо моле!” А неко је одговорио: “Да, ако су у Русији цркве 50 година пуне, па иако су у њима само бабе, то ипак нешто значи.” Али, нису то биле само бабе - то је био живи живот. Руска црква је много пострадала - толико милиона мученика... Владика Калист у својој дивној књизи је рекао: “Руска Црква је у 20. веку дала више мученика него у свим протеклим вековима.” Захваљујући тим мученицима и подвижницима, Руска црква нија само преживела, већ је почела и да се обнавља. И, наравно, у тако тешком периоду притисака, дешавају се разне саблазни и пад морала нације - немогуће је да тога не буде. У Цркви су увек живи људи. Какав је био 4. век, затим иконоборство, затим спор о исихазму, и тако у сваком периоду! Па ипак је данас крај не само века, већ миленијума. Почиње нови период, а изазови у свету су озбиљни... Ми у Цркву са собом уносимо многе своје проблеме. Али, не треба да их се плашимо.

Ни у ком случају не смемо да дозволимо раздоре и различите критике унутар Цркве, затим самовољу - када неко жели себе да прогласи јединим заштитником Православља. Очит пример је начин на који делује Авакум или неки други фанатици. У овом тренутку постоји покрет: тобоже антихрист, крај света итд. То су фанатици, то су људи који нису довољно у вери и плаше се, а онда тај свој страх преобразе у некакву самозаштиту и сурогат духовног живота.

Наравно, треба да се бринемо, али ту бригу да претворимо у молитву пред Богом: “Господе, Ти си Спаситељ Цркве!” Зато је Он и пострадао. Морамо да имамо дубоку веру, али та вера не може да се јави одозго или споља, она мора да буде изражена нашом молитвом, нашим смирењем, нашим унутрашњим распећем, нашом борбом!

Код нас се тренутно воде непрекидне дискусије о томе - колико је неопходно да се сазове сабор попут сабора одржаног 1917-1918. године, где би присуствовали представници мирјана, свештеника, епископа... Ја ћу отворено да кажем: сабор из 1917. године није сабор који би могао да буде узор сабору Православља. Он је одиграо позитивну улогу - основао је Патријаршије, али не сме се у име демократије разарати Христова структура Цркве. У Цркви је Христократија, не демократије и не монархија... Христос влада, Христос је у сваком вернику, Христос је - први међу верницима, Христос је ђакон, Христос је свештеник, Христос је епископ, Христос је “све у свему” (1 Кор. 15, 28.); и свако од нас носи Христа, и Христос је у свима нама, али ред у Телу Цркве је онакав каквим га је дао Бог, а не ми.

На свим досадашњим саборима, мирјани, монаси, свештеници право на своје опредељење нису имали. Ко је читао документа са сабора, он то зна. Василије Велики је о томе рекао: “Епископи одређују, а народ прихвата или не прихвата.”

У историји Цркве дешавало се да су на Васељенским и другим саборима присуствовали монаси и још по неко, али ипак благодат и место, служење и власт које имају епископи никако не могу да се изједначе с народом. Епископ није клер - он у себи обједињује Цркву, али ако он не одражава целовитост Цркве, у том случају њему неко мора да помогне; постоје други епископи, постоји народ. Нека чак буде и притисака и напада, само да нема раздвајања и разарања.

Догађа се да Црква не прихвата све одредбе сабора; значи постоји посебно традиционално право, или пракса, рецепције сабора. Уколико је то неопходно, догађа се да сабор може поново да размотри своје одредбе. И није срамота пронаћи другачије решење. Ето, то је право православно Предање. Значи, улогу имају сви, али мирјани никада, чак ни цареви на саборима, нису ништа одлучивали. “Одлучујем” и “слажем се” - ето шта значи право

епископа. А остали, можда су се само потписивали, али никада нису одлучивали. Они су имали само саветодавни глас. Могли су да се сложе, да доставе своју сагласност, али то није одлучујући избор.

Наравно, ако желите, може да се одржи сабор. Међутим, боље је прво добро размислити: да се не деси да у условима данашњег живљења многи не буду спремни за овакав сабор? Може да се догоди да они који лепо излажу, који су гласнији, начитанији, само због тога остваре неки свој циљ. Свети Иринеј говори о томе да не ум, не знање, ни друго нешто неће победити - побеђује само Дух Свети. Наравно, Дух Свети ће победити онако како је побеђивао увек у историји, у оквиру тога - и у Руској цркви. По мом мишљењу, још није време за такве саборе. За време рата ми смо предлагали да се одржи црквено-народни сабор да бисмо ограничили власт Милошевића, али то није успело. Та господа интелектуалци, писци, такви су чувари националне идеје да међу собом нису хтели ни да сарађују. Сваки од њих је имао сопствени план националног спасења: једни су били за краља, други за нешто друго, али ништа од тога није урађено. Сада се наш краљ вратио, али за то још није право време. Дај, Боже, да се то догоди, то не може да буде лоше. Тада може да буде само стабилнија ситуација, јер, владе се мењају, партије одлазе, долазе нове.

Ја увек свима саветујем и молим се да живимо трезвеније, са више стрпљења, да водимо прави живот, живот Цркве.

Хвала Вам још једном. Ја осећам да Дух Свети ради Свој посао. Не морамо ми да Му помажемо - Он нама помаже онолико колико се отворимо према Њему. И морамо да схватимо да ипак само Господ руководи Својом Црквом. Наш Патријарх увек говори да морамо да будемо "Божји сарадници" (уп. 1. Кор. 3, 9). Бог је нашао нас, ако буде бољих, наћи ће боље. И наћи ће боље! Дај, Боже! "Слава Богу, ја нисам непогрешив", каже наш Патријарх. И каже: "Напиши то папи. Ја нисам непогрешив. И слава Богу што ја нисам непогрешив." Ето, то је православни човек.

+++

превод с руског: Танкосава Дамјановић

(питања епископу Атанасију постављали су студенти и професори Сретењске више православне школе)